

INNOVACIÓ PAGESA

Pere Guilera

Viticultor

RESUM

Parlar d'innovació en aquest món és complex, ja que els canvis són lents i no exempts de polèmiques; totes les referències que apareixen en aquest article estan lligades al Penedès.

En el món pagès, la formació no ha estat una actitud gaire estesa, a causa de la baixa autoestima del mateix sector, que crea unes dinàmiques perverses, que propicia en els fills la formació fora de l'àmbit agrícola i que es perd la possibilitat de rendibilitzar els negocis familiars; aquest ha estat, i és, un greu problema.

Innovació vol dir introduir quelcom de nou en una cosa, o, també, canvi en els costums; em referiré a això i ho anomenaré *canvi d'actitud*.

La innovació més gran apareix quan els viticultors es consideren empresaris i estan orgullosos de la seva professió i la seva explotació és rendible. No és fàcil però sí possible, perquè altres ja ho han fet.

PARAULES CLAU: viticultor, empresari, formació, autoestima.

RESUMEN

Hablar de innovación en esta actividad es complejo, ya que los cambios son lentos y no exentos de polémica; todas las referencias de esta comunicación están ligadas al Penedés.

En el mundo agrícola, la formación no ha sido la primera prioridad. Ello en parte es debido a la baja autoestima que tiene el sector de sí mismo, que crea dinámicas perversas, las cuales propician que los hijos de los agricultores busquen su formación fuera del sector agrario y con ello se pierda la posibilidad de rentabilizar los negocios familiares; este ha sido, y es, un grave problema.

Innovación quiere decir introducir algo nuevo en una cosa, o también, un cambio en las costumbres; a esto me voy a referir y lo llamaré *cambio de actitud*.

La innovación más importante será cuando los viticultores se consideren empresarios y se sientan orgullosos de su profesión y logren que su explotación sea rentable. No es una tarea fácil, pero no imposible, porque otros ya lo han conseguido.

PALABRAS CLAVE: viticultor, empresario, formación, autoestima.

Correspondència: Pere Guilera. A/e: info@cavaguilera.com.

No crec que sigui la persona més indicada per parlar d'aquest tema tan específic i genèric alhora i, per tant, circumscriuré la meua intervenció a la part que conec més amb la referència del Penedès i el pagès dedicat al món de la vinya, especialment, amb dedicacions secundàries en altres sectors com la fruita, sobretot, el préssec i les zones amb aigua a l'horta.

Per desgràcia, en el món pagès la formació no ha estat una actitud gaire estesa. Avui, per sort, majoritàriament es considera necessària la formació i això, que és positiu, també comporta factors negatius, per la baixa autoestima del sector mateix, que crea unes dinàmiques perverses, que en comptes de dirigir aquesta millor formació dels fills, que amb una actitud positiva envers l'ofici de pagès podrien rendibilitzar els negocis familiars, abandonen pel nul incentiu que reben de les seves famílies, i aquest ha estat, i és, un greu problema. Contínuament rebem missatges negatius, i això des de la infantesa.

Parlar avui en el convuls i incert context econòmic local, nacional i mundial, ens pot ajudar a veure més clares les grans possibilitats que té la pagesia penedesenca, si no es refugia en el victimisme, si no perdura la cultura de la queixa, que d'altra banda no porta a enlloc, que dona la culpa sempre als altres, a les grans companyies, al Govern. Però ells no són mai coresponsables del que passa.

La desconfiança és un altre defecte de la pagesia. Això és degut al fet que, històricament, s'ha abusat de la seva bona fe, en els tractes, i això ha comportat, també, actituds poc receptives a la innovació (Fins ara no havia utilitzat aquesta expressió, perquè calia posar sobre la taula unes realitats històriques necessàries per entendre la realitat de la pagesia del Penedès.)

Innovació vol dir introduir quelcom de nou en una cosa, o també canvi en els costums; em referiré a això i ho anomenaré *canvi d'actitud*.

Aquest canvi d'actitud ha propiciat que determinats pagesos hagin progressat acceptant un risc, inherent sempre a qualsevol canvi, i això ha xocat amb la mentalitat conservadora: *conservador* també vol dir 'conservar', actitud positiva, refractària a canvis sobtats i això, que és bo, portat a l'extrem pot tenir efectes negatius, ja que no es preveu en l'imaginari de la pagesia la innovació o canvi d'actitud positiva per encarar en cada moment l'adaptació al món canviant però sempre des de la prudència. Quan s'ha actuat així s'ha progressat, conservat i millorat un bé molt preuat de la pagesia, que és el seu patrimoni.

Quan parlo de les innovacions que al meu parer s'han introduït podem pensar que són foteses, coses sense importància, observades per unes mentalitats científiques acostumades a parlar de grans innovacions, i no és el cas.

La fil·loxera, flagell que va arrasar les vinyes al segle XIX, va suposar la implantació del portaempelt resistent al flagell, i l'empelt a sobre de la varietat de raïm que hi havia abans de la invasió de la fil·loxera va representar

una gran innovació, forçada per les circumstàncies, però innovació al cap i a la fi.

També va ser una innovació important el desplaçament del conreu de cereals, que representava un 70 % de superfície conreada, pel de la vinya, que entre el 1717 i el 1860 representava un 86 % de la superfície cultivada.

La construcció de fassines per produir alcohol en moltes masies va constituir una altra innovació, ja que va permetre transportar i vendre els destil·lats als països nòrdics, grans consumidors.

La construcció de marges de pedra per recuperar terreny per al conreu de la vinya d'àmplies extensions que avui ocupen els boscos de la serralada de l'Ordal, Font-rubí, etc. són un exemple d'innovació amb construccions que no les hauria projectat millor un arquitecte, i fetes amb gust. Avui les podem considerar obres d'art que formen part del ric patrimoni rural.

La mecanització del conreu de la vinya, jo l'he viscut i en recordo les controvèrsies que hi hagué en aquella època entre partidaris i detractors de la introducció del tractor en el treball de la vinya en substitució de la tracció animal; això va suposar una gran innovació.

Aquesta innovació va comportar canvis en el conreu mateix: es van redissenyar les noves plantacions amb mides estandarditzades per poder-les treballar amb els tractors; moltes vinyes van ser plantades dues passades juntes i en bancals de més de quatre metres, on es sembraven llegums, patates, cereals i n'era impossible la mecanització.

Durant els anys setanta es va produir un canvi incipient: el començament del canvi de la poda gobelet o vas al cordó Royat, i consegüentment emparat. Aquest canvi gradual s'ha imposat en les noves plantacions i també amb fortes polèmiques.

Al final de la dècada dels anys setanta del segle xx hi havia menys de noranta empreses elaboradores de cava i vi; ara en són unes 240, més o menys. Molts pagesos es van arriscar a elaborar els seus propis caves i/o vins; aquests viticultors van innovar en l'activitat agrícola per processar la seva matèria primera i obtenir millors rendes i progressar.

També va ser una innovació la introducció del conreu del préssec de secà a la serralada de l'Ordal, cap a la segona dècada del segle xx, i que avui és una marca registrada com a Préssec d'Ordal. Aquesta innovació va millorar l'activitat econòmica de les explotacions, que els anys setanta i vuitanta va arribar al seu màxim i que a partir d'aleshores en va anar disminuint la rendibilitat i la superfície fins a arribar al començament d'aquest segle, que va esdevenir un conreu ruïnós.

El problema del pagès és que no dedica gaire esforç a la comercialització, però decideix comercialitzar directament amb el consumidor final a través de la marca Préssec d'Ordal, amb una bona selecció i presentació. Aquesta innovació ha fet que es facin noves plantacions i el seu conreu sigui rendible, però això que és tan evident, en presentar la proposta va ser rebu-

Pere Guilera

da amb gran escepticisme, recels i reticències; ara, però, tothom valora positivament la iniciativa.

El pagès, si no innova, que vol dir canviar d'actitud, ho té malament; d'oportunitats n'hi ha moltes.

L'entrada a la moderna mecanització de la «collitadora» de cereals va ser tot un esdeveniment, però també va ser molt criticada, com la mateixa «collitadora» de raïm, que avui és acceptada majoritàriament, però que va generar fortes discrepàncies ara ja oblidades; això són bons exemples d'innovació.

La introducció de la viticultura ecològica i recentment la biodinàmica també són mostres d'innovació com a recuperació de la memòria dels nostres avis i de la seva forma de treballar.

Avui hi ha camps per innovar, això és evident, com per exemple rendibilitzar les explotacions a través del turisme del cava i del vi.

Les explotacions situades a tocar dels llits de torrents i rieres i aqüífers han de recuperar el conreu de l'horta amb productes de qualitat i amb velles varietats per complementar la vinya i comercialitzar-los als mercats locals i als visitants, que ara en diuen KM0 o productes de proximitat.

Les vinyes serveixen per a produir i mostrar als nostres visitants i això també és innovació, perquè requereix introduir criteris qualitatius en el conreu de la vinya.

Entre els criteris qualitatius podem esmentar mantenir els marges de les vinyes amb coberta vegetal que de manera natural ja creix arran per evitar l'erosió, i la plantació d'arbres autòctons, que tenen la funció de captació de CO₂ i un bon efecte visual, i que permeten explicar la nostra història rural i el compromís amb la millora dels nostres paisatges.

La innovació més gran esdevindrà quan els viticultors es considerin empresaris i estiguin orgullosos de la seva professió i això farà que la seva explotació sigui més rendible.